Peretz, Isaac Leib.
Oylem habe : a stsene.
In: Geshikhtn un stsenes. Ale
verk / fun Y.L. Perets ; Vol. 15.
[Wilno], 1925.
Pp. 314-320.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET

YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005-1915.10

Peretz, Isaac Leib, 1851 or 2-1915.
Oylem habe: a stsene.
In: Geshikhtn un stsenes / Y.L. Perets.
[Wilno] : Vilner farlag fun B. Kletskin, 1925
Pp. 314-320; 21 cm. Ale verk / fun Y.L. Perets ; 15.

1. Short stories, Yiddish.--lcsh 2. Yiddish drama.--lcsh
I. Lithuania-Vilnius II. Peretz, Isaac Leib, 1851 or 2-1915. Works. 1920 ; 15.

ID : NXYH02-B3930 CC: 9114 DCF: [HBR]
CALL #: /24494

Reduction ratio X10.0

עולם הבא

(אַ סצענע)

שפּעטלעכער אָוונט. אין דערמיט שטוב אַ געדעקט טישל צו דער וועטשערע. רעכטס אַן אויסגעלאָשן קוימען. לינקס צוויי בעטן. פון פאָרנט, אין דער טיף ביי די פענסטער, אַ וואַרשטאַט מיט כלים פון אַ טאָקער. אַ טונקל ברענענדיקער לאָמפּ איבערן טיש.

פּערזאָנען:

גבריאל און סערל — אַ יונג פּאָר־פאָלק.

סערל

(זיצט ביים טיש און דרימלט, אָנגעשפּאַרט מיטן קאָפּ אויף די הענט, וועקט זיך, הערנדיק גבריאלס טריט)

גבריאל

(קומט אַריין)

גוטן אָוונט!

סערל

אַזוי שפּעט! (גענעצט) וואָס האָסטו זיך אַזוי פאַרזוימט? (ציט זיך אויס) די וועטשערע שטייט שוין אונטערן קישן (גענעצט) וואַש דיך.

גבריאל

(אויף און אָפּ גייענדיק)

עט, סערל, יאָ וועטשערע, נישט וועטשערע! נו, אַ תּכלית!

סערל

(וואָס האָט געוואָלט צוגיין נעמען פון אונטערן קישן די וועטשערע, שטעלט זיך אָפּ פאַרוואונדערט)

וואָס איז מיט דיר, גבריאל?

גבריאל

מען עסט וועטשערע, אָנבייסן... מען לעבט... נאָר ווי אַזוי לעבט מען? ווי אַ מוילוואָרף אין דער ערד! זיי ווייסן, די בית־המדרש לייט! אַז מען קוקט אין ספרים אַריין, ווייסט מען! אַלץ שטייט דאָרטן, אַלץ! אָט האָב איך היינט, צווישן מנחה און מעריב, ביים אויוון זיצנדיק, אונטערגעהערט, ווי זיי רעדן. וואָס זאָל איך דיר זאָגן? קרעפּלעך אַוועקצושטעלן!

סערל

(גייט צו אים צו נענטער)

כ'האָב דיר טאַקע היינט געמאַכט קרעפּלעך! פון נעכטיקן פלייש... האָסט נישט געגעסן.

גבריאל

(מיט אַ פאַרוואורף)

אַ יידענע בלייבט אַ יידענע! פאַרגעס אַ רגע אָן עסן... דו זאָלסט הערן דעם ויכּוח!

סערל

וועגן וואָס?

גבריאל

נישט וועגן ווייץ אָדער קאָרן, ווי אונזערע בעלי־בתים ביי דער מזרח־וואַנט...

סערל

וועגן מלחמה?

גבריאל

נאַרעלע... וועגן עולם הבא!

סערל

(וויל ווייטער צוגיין צום בעט)

וועסט דערציילן ביי וועטשערע...

גבריאל

(נישט צופרידן)

וואַרט אַ ווײלע! איך זאָג דיר, מויל און אויערן אויפצושטעלן. בערעלע מלמד, דאָס קליינטשיקע, דאָס דאַרע... דאַכט זיך, אַ פליג, און אַז עס רעדט — פלאַמט אים אַ פייער אין די אויגן... און נאָך איינער, עפעס אַ חסיד, דאַכט זיך, אַ פרעמדער. רעדן זיי! זאָגט בערעלע פשוט, — ער איז דאָך אַ דרדקער מלמד — זאָגט ער, ווי ביי דיר אין טייטש חומש שטייט... איך הער דאָך! באשר בכן, מען וועט עסן און טרינקען, נישט אַזוי ווי דאָ; בעסער! און ווי הייסט בעסער! דו ווייסט דאָך: שור־הבר... עס צעגייט זאָגט ער טאַקע אין מויל. היינט — וויין! אַלטער וויין! ער האָט'ן עפעס אויסטערליש אָנגערופן. כ'קאָן נישט נאָכזאָגן, נאָר משׁשת ימי בראשית, זאָגט ער. און, זאָגט ער, ליכטיק וועט זיין אין אַלע ווינקעלעך. פון דער שכינה אַ שיין, אַ מין אָפגלאַנץ, און אין דעם אָפגלאַנץ פאַרשטייסטו מיך (האַלב זינגענדיק) וועלן זיצן די צדיקים

מיט גאָלדענע קרוינען אויף די קעפ און קוועלן, און הנאָה האָבן, ממש שמעלצן זיך פאַר תענוג!

סערל

מען זאָל נאָר זוכה זיין, רבונו של עולם! (טרויעריק) כ'האָב נאָך אַפילו די ר' מאיר־בעל־נס־פושקע נישט פול... שוין אַ האַלב יאָר, אַז זי היינגט!

גבריאל

הער אָבער נאָך ווייטער! דער חסיד זאָגט אַנדערש: עס וועט זיך ווייטער פירן, זאָגט ער, פונקט ווי דאָ! נאָר פאַרשטייסטו מיך, אָן דאגות, אָן עגמת נפש, אָן אַ פיצל צער! פאַרשטייסט? אַ וועלט, ווי די וועלט, נאָר אָן אַלעס שלעכטן. כדומה למשל: נעם, זאָגט ער, אַ בעל־עגלה, אַ שמייסער, פון וואָס האָט אַזאַ מענטש הנאָה? פון גוטע פערד, פון אַ גוטן וואויל־יונגערישן קנאַק מיטן בייטש. זאָגט דער רבונו של עולם: מהיכא תיתי! און אייב ער פאָרט נישט אין שבת אַריין, איז נישט עובר אויף צער־בעלי־חיים, נאַרט ניט אָפ מיט די צעטלען, שלעפט ניט אַרויס פון די זעק — פאָרט ער דאָרט ווייטער! אַזוי האָט ער פון רבינס מויל געהערט, און זיין רבי האָט עס פון בעל־שם! הכלל — פאָרט ער! און שמירן די רעדער דאַרף ער ניט... שמן זית גיסט זיך אויף זיי, אויף די רעדער! און אַ וועג האָט ער, ווי אויפן טיש... און אַ בייטש, למשל, פון עלפנביין, אַ שטריקל, למשל, פון זייד! און עס קנאַקט איבער אַלע ש״י עולמות... ממש עס דונערט! און פערד, צוויי פאָר, דריי פאָר, פיר אויך... ווי איינעם קומט... „נאַשפיץ״ און אין דער ברייט... און פערד — לייבן, אָדלער... עס פליט! כהרף עין פון איין עק וועלט צו דער צווייטער, און צוריק...

סערל

און אַזוי שטענדיק?

גבריאל

אַז ער האָט הנאה דערפון! דאָס הערסטו דאָך, איז זיין גן-עדן! און עס איז אַ יושר אויך! וואָס מען ווינשט זיך, זאָגט ער, אויף דער וועלט, האָט מען אויף יענער, דער רבונו של עולם גיט נאָך יעדן באַזונדער זיין תענוג... אַ בעטלער, זאָגט ער, ווינשט זיך גוטע בעלי-בתים — האָט ער! שטייען פאַר אים אָפן אַלע טירן... מען באַשיט אים מיט גראָשן, ווי אַ כלה מיט האָפן! דאָס איז שוין מיין משל... און ער גייט און גייט... און אָט, למשל, צום ביישפיל: אַ כשרער מלמד, וואָס ווינשט זיך אַן ערלעכער מלמד? גוטע תלמידים ווינשט ער זיך, פלינקע קעפעלעך, עלוים... און דער דאָנערשטאָג זאָל אים ניט דערעסן... די רביצין זאָל אים ניט קראַצן אין אויער: אויף שבת און אויף שבת! האָט ער עס, קנעלט ער דאָרט ביי סאַמע-ראָדנע גבירים. האָט ער די בעסטע און שענסטע תלמידים, טאַקע גוטע שעפעלעך... פאַשעט ער זיי מיט תורה! און עס וואַקסן פון זיי למדנים אַרויס, גרויסע למדנים, רבנים, צדיקים גרויסע... יעדן זמן לאָזט ער אַרויס אַ גאון, און דאָס איז זיין גן-עדן! אַ פאָר מאָל אין יאָר קומען צו אים זיינע תלמידים צו גאַסט, דער רב, יענער רב, דער צדיק, יענער צדיק, שמעלצט ער זיך טאַקע אין זיי, זאָגן זיי אים: דאָס אַלץ האָבן מיר פון אייך, רבי! וואָס?

סערל

(טרויעריק)

דאָס איז ניט פאַר אונז געדאַכט.

גבריאל

פון אַ טאָקער האָט ער ניט גערעדט. דערציילט האָט ער נאָך וועגן אַ דין. עס איז געווען ערגעץ אין אַ שטאָט אַ דין, האָט ער געפסקענט שאלות, איז ער אָבער אַ גוטער

געווען, אַ בריליאַנט, אַן אוהב ישראל. „כשר" פלעגט ער ענטפערן מיט אַ שמחה. ביי „טרפה" האָט ער כמעט געוויינט, ער האָט געוואוסט, וואָס עס הייסט יידישער שאָדן, ווי שווער עס קומט עפעס אָן! אַפילו ביי אַן ערדענעם טעפל פלעגט ער וויינען! בפרט אַ הון אויף שבת, ווער שמועסט — פסחדיקע כלים... האָט ער טאַקע געציטערט, אַז ער האָט געזען אַריינקומען מיט אַ שאלה! טאָמער, חס ושלום, וועט מוזן זיין טרף! און טאָג און נאַכט האָט ער גאָט געבעטן, נישט וועגן עשירות, נישט וועגן פרנסה אַפילו, נאָר זיין ליבער נאָמען זאָל אים באַשערן סאַמע כשרע שאלות! און זיין ליבער נאָמען האָט אויסגעהערט זיין געבעט. זיצט ער דאָרט און פסקעט שאלות, און קוועלט: וואָס אַ שאלה עס קומט, איז אַלץ כשר... כשר און כשר! און די שמחה זיינע איז גרויס אין לשער! נאָך יעדער שאלה גייט ער זיך אַ טענצל איבער דער שטוב... זינגט ער פאַר גרויס תענוג... ווי אַ פויגעלע זינגט ער!

סערל

(האַלב דערשראָקן)

ווייסט, גבריאל, עפעס אַ מין עולם-הדמיון?!

גבריאל

אַבי גוט! זאָל זיין אַן עולם הדמיון און אַז אַ ייד, זאָגט ער, איז אַ בעל-צדקה, אַ מכניס-אורח... אַ ייד, וואָס גיט נישט, אַבי אָפצוקומען און נישט מיט בזיון, נאָר טאַקע מיט אַ יידיש האַרץ, מיט אַ גוט אויג, ער האָט נחת דערפון, וואָס ער גוט... אַזאַ ייד — זאָגט ער — זיצט אויף יענער וועלט אין אַ גרויסער שטוב, אַ סאַליע מיט אָפענע טירן אין אַלע פיר זייטן... אויפגעפראַלט! און אַ גאַנץ יאָר איז ביי אים פורים... צי חנוכה! און אַ געדעקטער טיש מיט אַלערליי שטראָדלען, חלות מיט זאַפרען, פיש און פלייש, און פלוימען... היינט משקה! און ער זיצט ביי אָפענע זעקער

געלט און טיילט, סאַמע גאָלדענע מטבעות טיילט ער און רופט: עסט, רבּותים, עסט און טרינקט! לחיים, לחיים! און נעמט געלט. און דאָס מויל ווערט אים ניט מיד פון ווינשעווען, און די האַנט ניט אָפּגעשוואַכט פון טיילן, עס וואַקסן אים די כּחות פאַר פרייד, זיי בּאַנייען זיך אים פון טאָג צו טאָג... אין אָרעמע לייט קומען אָן און גייען אַוועק, קומען און גייען... קומען קומען זיי, בּלאַסע, אויסגעמאַטערטע, אויסגעדאַרטע אין פאַרמרה־שחורהטע, און אַרויס גייען זיי פריילעך און לוסטיק, זינגנדיק און טאַנצנדיק... און ער זיצט און קוועלט און שעפּט נחת, און עס וואַקסט אין אים דערפון דאָס האַרץ... וואָס האָסטו זיך פאַרטראַכט, סערל?

סערל

כ'ווייס? כ'קלער: וויפל מען דאַרף אָרעמע לייט, אַ בּעל־הבּית זאָל האָבּן אַ גן־עדן?

גבריאל

אַ יידענע בּלייבּט אַ יידענע! גיבּ שוין בּעסער וועטשערע!

(מאַכט ליכטיקער די לאָמפּ)